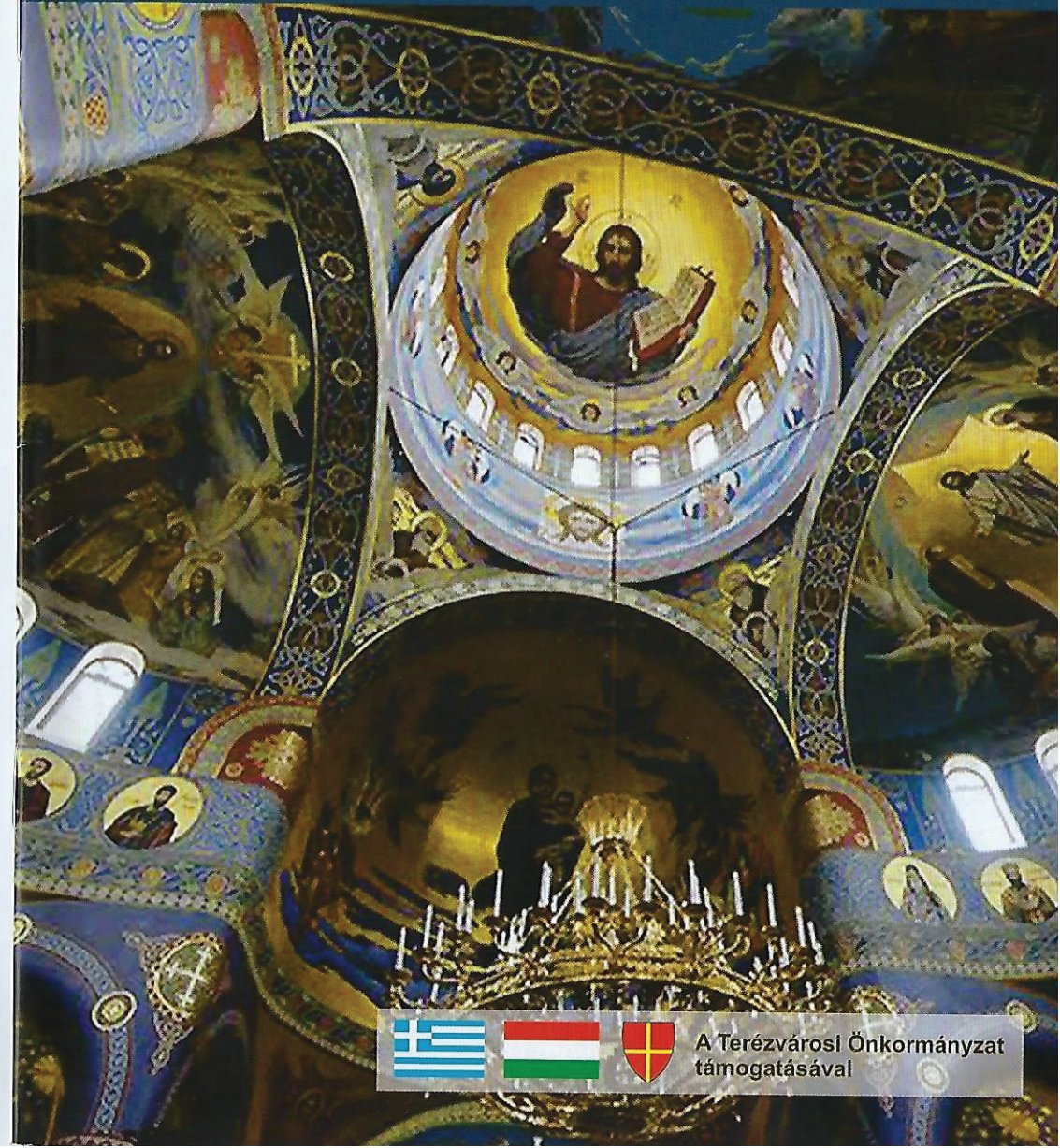

Η ΕΛΛΗΝΟΡΘΟΔΟΞΙΑ A GÖRÖG ORTODOXIA

ISMERETTERJESZTŐ FÜZET GYEREKEKNEK

† Αφιερώνεται στη μνήμη του Μακαριστού Μητροπολίτη
Αυστρίας Έξαρχου Ουγγαρίας και Μεσευρώπης Μιχαήλ Σταΐκου. †

A Terezvárosi Önkormányzat
támogatásával

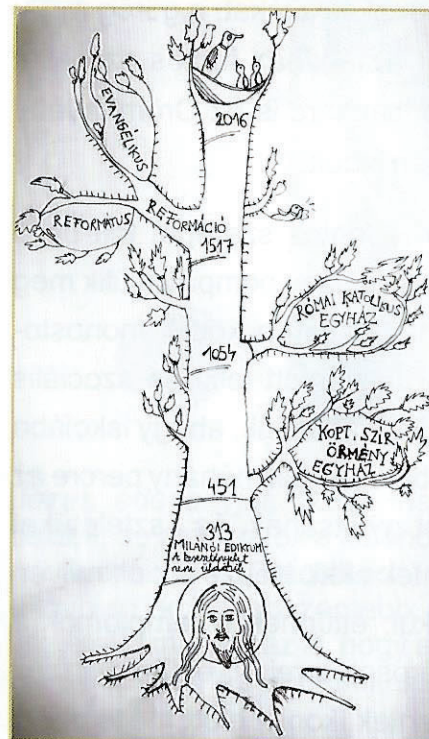
A görögök mindennapjaiban még ma is fontos szerepet tölt be a vallás és az egyház. A falvakban még ma is nagy pompával ülik meg a falu templomának ünnepét, sokan látogatják a közeli monastorokat, igénybe veszik az egyház által felajánlott lelki és szociális segítségnyújtást. Nagyvárosokban is gyakran látjuk, ahogy iskolába vagy munkába sietve kicsik és nagyok bebetérnek néhány percre az útba eső templomokba, hogy gyertyát gyújtsanak, és tiszteletüket tegyék az ikonokon megjelenített szentek előtt. Képzeljük el, milyen lenne Görögország az ortodoxia nélkül: eltűnnek a templomok a falvak közepéről, a kikötőkből és a városok tereiről; eltűnnek az út menti vas- és üvegkalitkák, ahol a szentek ikonjai előtt mécses ég; eltűnnek a kis fehér kápolnák hegyormokról, melyek Illés prófétának vannak szentelve. Nem lenne ugyanolyan az irodalom és a képzőművészet sem, amely sokszor népi, és ezen keresztül bizánci gyökerekre tekint vissza. Számos szokásnak, hagyománynak, és az év legtöbb ünnepének is nyoma veszne.

A KERESZTÉNYSÉG

A keresztény vallás bölcsője a Földközi-tenger keleti medencéje, ahonnan rövid idő alatt elterjedt a Római Birodalom egész területén. Követőinek hite szerint Jézus Krisztus személyében maga a teremtető Isten testesült meg, élt és tanított a földön, és mutatta meg feltámadása által a halál legyőzésének módját.

AZ ORTODOX KERESZTÉNYSÉG

Az ortodox egyház a kereszténység egyik legősibb ága: Kelet-Európától Ázsia belsejéig mindenütt megtalálható. A kezdetben egységes keresztény egyház az idők során hitbeli és politikai nézeteltérések mentén több ágra, felekezetre tagolódott, nagyjából úgy, ahogy egy fa ágai ágaznak szét a törzsből:

Az ortodox egyházban nincs egyetlen központ és vezető – mint amilyen a katolikus egyházban Róma városa és a pápa személye – hanem több úgynevezett patriarchátusra és nemzeti egyházra tagolódik, amelyek között azonban teljes az egység. Ilyen patriarchátus a Konstantinápolyi, a Moszkvai vagy a Szerb, és ilyen nemzeti egyház pl. a görög.

A görög ortodoxia szimbóluma a bizánci időkből megörökölt kétfejű sas (δικέφαλος-dikefalosz): ez látható az aransárga egyházi zászlón is.

A görög ajkú ortodoxia történelmileg a Konstantinápolyi Patriarchátus alá tartozott. Amikor azonban a 19. században megalakult az önálló görög állam, Konstantinápoly – azaz Isztambul – megmaradt török területen: ezért megalakult a görög nemzeti egyház, az Athéni Érsekség.

GÖRÖGSÉG ÉS ORTODOXIA

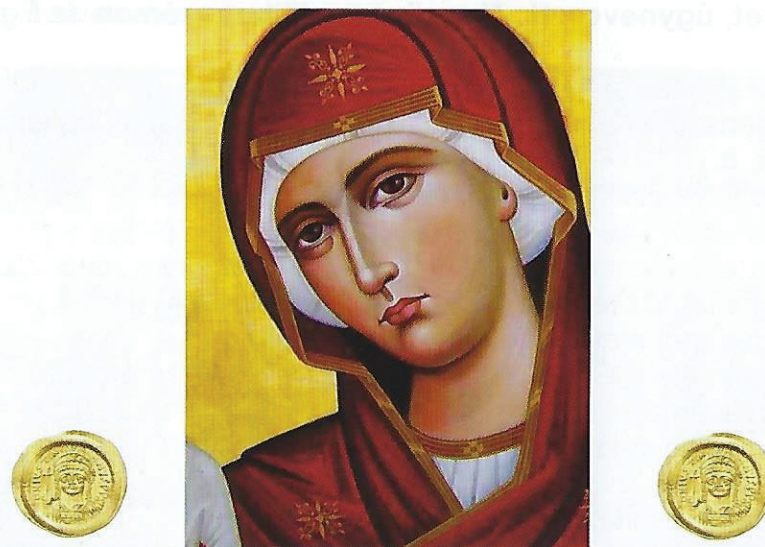
A Bizánci Birodalom kultúrájának meghatározó eleme volt a kereszténység: így amikor a 14-15. században a görögök lakta területek török kézre kerültek, a nép számára a nyelv és a hit jelentette azt a két dolgot, ami segítette átvészelni a megszállás évszázadait. Sokáig elsősorban a monostorokban és püspökségeken őrizték és sokszorosították a könyveket, papok és szerzetesek (mint Etoli Szt. Kozmás) járták az országot, és alapítottak iskolákat: a görög nyelv és műveltség megmaradásában tehát az egyház fontos szerepet játszott. Még az 1821-es görög szabadságharc is az Örömhírvétel (Ευαγγελισμός-Evangelizμός) ünnepén indult.

A görögök mindennapjaiban még ma is fontos szerepet tölt be a vallás és az egyház. A falvakban még ma is nagy pompával ülik meg a falu templomának ünnepét, sokan látogatják a közeli monostorokat, igénybe veszik az egyház által felajánlott lelki és szociális segítségnyújtást. Nagyvárosokban is gyakran látjuk, ahogy iskolába vagy munkába sietve kicsik és nagyok be-betérnek néhány percre az útba eső templomokba, hogy gyertyát gyűjtsanak, és tiszteletüket tegyék az ikonokon megjelenített szentek előtt. Képzeliük el, milyen lenne Görögország az ortodoxia nélkül: eltűnnek a templomok a falvak közepéről, a kikötőkből és a városok tereiről; eltűnnek az úmenti vas- és üvegkalitkák, ahol a szentek ikonjai előtt mécses ég;

eltűnnek a kis fehér kápolnák hegyormokról, melyek Illés prófétának vannak szentelve. Nem lenne ugyanolyan az irodalom és a képzőművészet sem, amely sokszor népi, és ezen keresztül bizánci gyökerekre tekint vissza. Számos szokásnak, hagyománynak, és az év legtöbb ünnepének is nyoma veszne.

AZ ÜNNEPEK

Az ünnepek úgy fonják körbe az évet, mint valami koszorú. Minden évszaknak, hónapnak megvan a maga nagyobb ünnepe. Az egyházi év – és vele az ünnepek sora – szeptember elsejével kezdődik: ez az Indiktosz, az egyházi újév.

Jézus édesanyját, Szűz Máriát a legtöbb keresztény felekezet tiszteli, de az ortodoxia különös szeretettel van iránta: Istenszüllőnek (η Θεοτόκος - Theotókosz) vagy még gyakrabban Panagiának (Παναγία - kb.: „Legszentebb, Minden szentséggel teljes”) nevezik. E tiszteletet mutatja az is, hogy az ő születésének ünnepe (szeptember 8.) nyitja meg az ünnepek sorát, és az ő elhunyt (augusztus 15.) zárja le azt.

Kétféle ünnepet ismer az ortodox hagyomány: megemlékezünk személyekről és eseményekről. Az előbbiek a szenteket jelentik, az utóbbiak főképp Krisztus és az Istenszülő életének történéseit. Görögországban nagy csinnadrattával ülik meg a szentek ünnepeit, főképp azokat, akiknek nevét a falu vagy a város temploma viseli: ezt az ünnepet panijirinek nevezik. Ilyenkor előző nap estétől másnap délutánig templomi szertartások, körmenetek, kirakodóvásár, zene és tánc várja az ünneplőket a templomban és környékén. A hagyományos artoklasziára (kenyér-áldás) minden család süt kenyeret, kalácsot, hoz bort vagy olajat. Gyakran a helyi püspök is részt vesz az ünnepségen, akik pedig távol élnek, hazalátogatnak erre az eseményre. Vannak továbbá mozgó és állandó ünnepek: az előbbiek azok, amelyek a húsvéti ünnepkörhöz tartoznak, és minden évben más napra esnek.

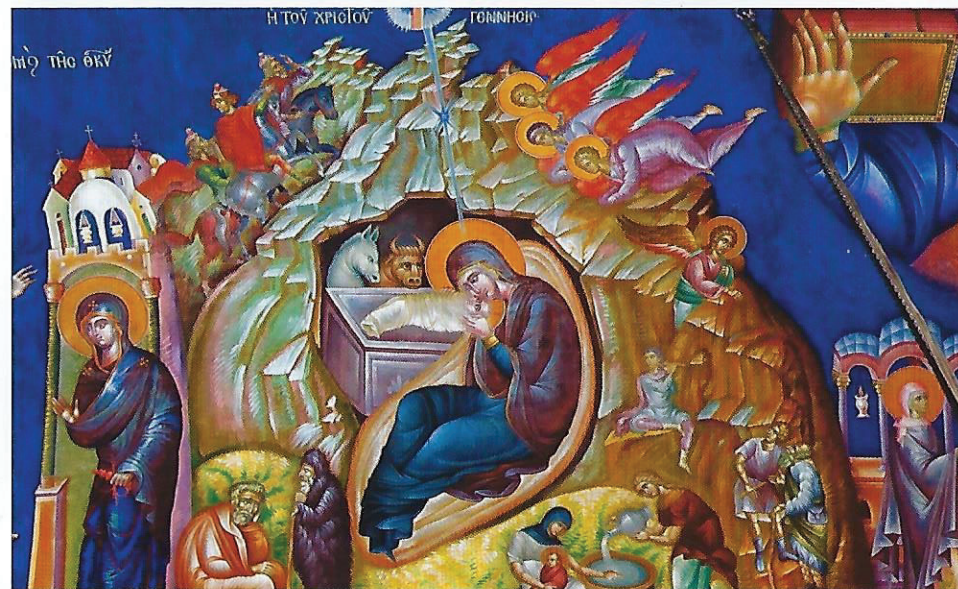
**Tizenkét, úgynevezett „Nagyünnepet” tart számon az Egyház.
Ezek a következők:**

1. Az Istenszülő születése (régi magyar neve: „Kisboldogasszony”, szept. 8.)
2. A Szent Kereszt fölmagasztalása (szept. 14.)
3. Az Istenszülő bevezetése a Templomba (nov. 21.)
4. Az Úr test szerint való születése (azaz Karácsony, dec. 25.)
5. Theofánia (Vízkereszt, Jézus megkeresztelése) (jan. 6.)
6. Krisztus bemutatása a Templomban (febr. 2)
7. Örömhírvétel („Gyümölcsoltó Boldogasszony”, márc. 25)
8. Virágvasárnap
9. Az Úr mennybemenetele
10. Pünkösd
11. Az Úr színeváltozása (aug. 6.)
12. Az Istenszülő elszenderedése („Nagyboldogasszony”, aug. 15.)

KARÁCSONY

Karácsonykor Jézus test szerint való születését ünnepeljük. „Test szerinti”: hiszen (ahogy a Hitvallásban is mondjuk), az égben Isten Fiaként már „minden idők előtt”, azaz a világ létrejötte előtt megszületett az Atyától. „Isten Fia a Szűz fiává lesz” – énekeljük az egyik himnuszban. A karácsonyt December 25-én ünnepeljük, mert ekkor már túl vagyunk a téli napfordulón: a nappalok hosszabbodni kezdenek, kicsivel mindig több és több a fény a világban, míg a sötétség ideje napról-napra csökken; s ez szépen kifejezi azt is, hogy a keresztény hit szerint Krisztus jelenlétével az emberi lélekben is mindig kicsivel több lesz a fény.

Ki kicsoda az ikonon?

Jézus Krisztus: a hagyomány szerint az istálló, ahol Jézus született, egy barlang volt – Palesztinában ma is gyakran használnak istállóként sziklaüregeket. A kisdéd alakja, mint egy fényes kicsi láng világít a barlang, azaz a világ éjszakájában.

Az Istenszülő: egy pokrócon vagy utazóágyon pihen a szülés után.

A „mágusok”: napkeleti bölcsek, akik a csillagot követve jutottak el Betlehembe. Szakálluk azt mutatja, hogy különböző életkorúak: a Születés minden rendű-rangú és korú ember számára egyaránt ünnep. Nyugaton „három királyokként” emlegetik őket.

A pásztorok: akiknek angyalok jelentek meg a pusztában, és tudatták velük Jézus születését. Nem csak a tanult bölcsek, de az egyszerű emberek, sőt, az égi hatalmak számára is örömhír Jézus születése.

Az ökör és a szamár: Egy ószövetségi próféciaiban azt olvassuk:

„Az ökör megismeri gazdáját, és a szamár urának jászlát; Izrael azonban nem ismer engem, népem nem ért meg” – mondja az Úr.

Bábaasszony: mosdatja az újszülöttet, tisztán emberi szeretettel fordulva felé, mint minden kisgyermek felé.

Szt. József: ő vette el feleségül Máriát. Mellette vén kecskepásztor képében a kísértő, az ördög áll, aki azt sugallja neki, hogy kételkedjen Mária tisztaságában.

HÚSVÉT

A legnagyobb és legszebb ünnep a kereszténységben. Ilyenkor ünnepeljük Jézus feltámadását, ami voltaképp nem más, mint a világ újjászületése, az emberiség újjáteremtése: átmenet a régi, halállal terhes életből egy olyan életbe, amelyen többé nem a halál uralkodik. Krisztus, aki Isten, és ezért maga az Élet, leszállt a sötétségbe, az alvilágba, vagyis a halál legmélyére: ezáltal pedig ott is megjelent az élet és a világosság. Ezt a pillanatot ábrázolja a húsvéti ikon.

Ki kicsoda és mi micsoda az ikonon?

Ádám és Éva: Krisztus megragadja az első emberpár kezét, és fölemeli őket: ez jelképezi, hogy a teremtett világ egész a gyökeréig, a kezdetekig megújul.

A pokol kapui: Krisztus lába alatt az alvilág, a halál bevehetetlennek és véglegesnek hitt kapui láthatók, összetörve. Keresztet formáznak, utalva rá, hogy a Megváltó a „kereszt által” szállt alá az alvilágba, ez volt halálának és a halálon aratott győzelmének eszköze.

Az Ószövetség alakjai jelképeznek minden embert, aki Krisztus előtt élt a földön.

A Húsvét ideje

A Húsvét „mozgó” ünnep. Vele mozognak azok az ünnepek is, amelyeket a Húsvéthoz képest számolunk: a Mennybemenetel (Húsvét vasárnap után 40 nappal), és a Pünkösd (ötven napra rá: görög neve, a Πεντηκοστή – Pendikosztí is azt jelenti: az „ötvenedik”). A Húsvét időpontját mindig a tavaszi napéjegyenlőség jelöli ki: az ezt követő holdtölte utáni vasárnap ünnepeljük a Húsvétot. Márpedig a holdtölte időpontja mindig változik: lehet közvetlenül a napéjegyenlőség (március 21.) után, és lehet majdnem egy hónappal később is: ennek megfelelően esik korábbra vagy későbbre a Húsvét.

A Nagyböjt

Görög neve Μεγάλη Τεσσαρακοστή (Megáli Tesszarakosztí vagy csak Σαρακοστή) ami a böjt hosszára, a negyven napra utal. Ilyenkor az ortodox keresztények sem húst, sem halat, sem tejterméket vagy tojást nem fogyasztanak. A Szent Negyven Nap után következik a Nagyhét; előtte pedig három „előkészítő” hét van, amikor fokozatosan kerül ki az étrendből a hús és a tejes ételek (vaj, sajtok, stb.).

Miért más a nyugati és a keleti keresztények Húsvétjának időpontja?

Az eltérés abból adódik, hogy az ortodoxia egy része ma is az ún. „ónaptárt” használja, ami 13 nappal jár a modern naptár mögött, így a napéjegyenlőséget is március 21 után 13 nappal számolják, következésképp a holdtölte is eltolódik. Az egyes ortodox egyházak szabadon választhatnak, hogy melyik naptárt követik, azzal a feltétellel, hogy a Húsvétot együtt, az ó-naptár szerint ünnepelik. A nyugati és keleti húsvét azért időnként egybe is eshet.

A VASÁRNPAP ÉS A LITURGIA

A vasárnapot „Kis Húsvétnek” is szokás nevezni.

A legtöbben ilyenkor jutnak el a templomba is, liturgiára. A „liturgia” a „mise” ortodox megfelelője. A liturgia szíve, középpontja az Eucharisztia. A görög szó „hálaadást” jelent, és az oltáron átváltozott kenyérre és borra értik. A liturgia voltaképp egy felajánlás: a hívek kenyeret és bort hoznak, amely a keresztény egyház ősi hite szerint a Szentlélek ereje és alászállása által a szertartás folyamán

átváltozik a feltámadott Krisztus testévé és vérévé. Nem szimbolikusan, hanem valóságosan. Kellő testi és lelki felkészülés után a jelenlévők ebből részesülnek (ez az ún. „áldozás”), így fogadva magukba testileg is, lelkileg is az Istent.

Az Eucharisztia a feltámadás által újjászületett emberiség új tápláléka, amely átsegít minket a régi világból az új teremtésbe, a halálból a halhatatlanságba.

A liturgia három részre tagolódik: az előkészületre (a kenyér és a bor előkészítése), a hitjelöltek liturgiájára (ez az Evangélium olvasása után zárul) és a hívők liturgiájára (amelynek betetőzése az áldozás).

Nem mind liturgia, ami fénylik

A templomban többféle szertartás is van, de ezek közül a „liturgia” (görögül Θεία Λειτουργία - Thía Liturgía) csak egy. Azokon a szertartásokon kívül, amelyek egy-egy „szentséget” adnak az embernek, minden napszaknak megvan a maga sajátos istentisztelete; alkonyatkor tartjuk pl. az esti istentiszteletet (Εσπερινός-Eszperinósz), reggel pedig a hajnalit (Ορθρος-Orthros).

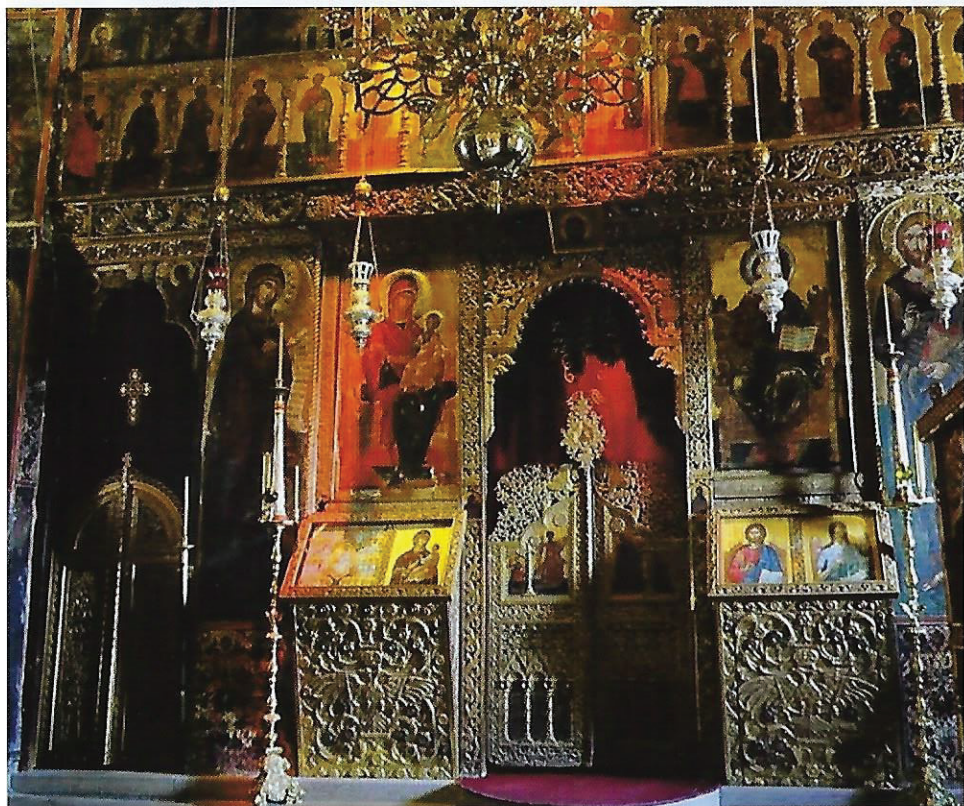
A „Szentségek”

Görögül úgy hívjuk őket: τα μυστήρια - ta misztíria – a „titkok”. Nem azért, mert nem szabad beszélni róluk (noha régen, a keresztényüldözések idején ilyen is megesett), hanem mert „elmondhatatlanok”: igazi természetük ésszel fölfoghatatlan, emberi szavakkal kifejezhetetlen.

Ilyen „misztérium” a keresztség, a Szentlélek kenete („bérmálás”: ezt a nyugati szokástól eltérően a keresztséggel együtt tartjuk), az olajkenet („betegek kenete”), a gyónás, az Eucharisztia, a pappá szentelés, és a házasságszentsége.

A TEMPLOM

Az ortodox templomok sokfélék lehetnek, de általában három részre tagolódnak: az előcsarnokra, a templomhajóra és a szentélyre. A szentélyt ikonosztáz (gör. τέμπλον-temblon) választja el a templomtér többi részétől. Ott benn található az oltár: a nép és az énekesek a

középen, a templomhajóban foglalnak helyet. Gyakran a falakat is freskók borítják: Krisztus életének jelenetei és a szentek képmásai. Ezek emlékeztetnek arra, hogy az Egyházban mindenki egyszerre van jelen: azok is, akik régen éltek, mindazzal együtt, ami régen történt, és azok is, akik most itt vannak. A hagyomány úgy tartja, az egész templom egyetlen hatalmas ikon: a mennyország képmása itt, a földön. A sok szín, az arany ragyogása, a fények játéka, a tömjén illata mind ezt az égi valóságot és gazdagságot jelképezi.

Mi az, hogy „ikon”?

Az ortodox hagyomány szerint az ikon nem egyszerű, festett kép, hanem olyan mint egy ablak, amelyen keresztül be lehet lesni a másik, mennyei világba; nem is természetűen ábrázolja az embereket, hanem úgy, mint akik mintegy belülről ragyognak. az ikon arany háttere a földi színeken túli, isteni fényt jeleníti meg.

Miért van ikonosztáz?

Az ember akár bosszankodhat is, hogy az ikonosztáztól nem látja jól, ami a szentélyben zajlik; az ortodoxia ezt pont fordítva gondolja: az ikonok, mint egy másik világ hírnökei, sokkal inkább szemléltetővé teszik az oltár titkait, a maguk jelképes módján, mintha egyáltalán semmi sem lenne ott. Az ikonosztáz nem eltakar valamit, hanem éppen hogy látni tanít.

A tömjén illata

Az ortodox templomba belépőket azonnal körülfogja a tömjén jellegzetes illata. A szertartások meghatározott pontjain ugyanis szénre szórt illatos füstölőszerekkel jár körbe a pap. A tömjén füstje az ima jelképe, mely a földről az ég felé száll.

KIK VANNAK A TEMPLOMBAN?

...természetesen az oda betérő hívőkön vagy érdeklődőkön kívül? A templomban szolgálatot teljesít az oda kinevezett pap, segíti őt a diakónus, és a tisztaságért a templomszolga (νεωκόρος - neokórosz) felel. Az énekesek (ψάλτες - pszáltesz) szólaltatják meg a liturgikus himnuszokat. Néha, főleg ünnepi alkalmakkor, a püspök is részt vesz a liturgián.

Apaság fokozatai

Diakónus (διάκονος-diákonosz): liturgikus segítő, ő maga egyedül nem végezhet szertartást.

Pap (ιερέας-ierefs, népiesen: papász): ő végzi az istentiszteleteket a püspök engedélyével és megbízásából

Püspök (επίσκοπος-episzkoposz, v. δεσπότης-deszpótisz): ő szenteli fel a papokat, és ő felel egy adott vidék vagy terület egyházáért.

Hogy szokás köszönni a papnak?

Ευλογείτε - Evlojíte! (Adjon áldást!) vagy: Την ευχή σου/ σας - Tin efhi szu/zasz! (Imádat/az imáját kérem!)

A „bizánci zene”

Bizáncban természetesen sokféle zene volt, de ma „bizánci zene” alatt általában a liturgikus zenét értik: azokat az énekeket, amelyek a templomban hangzanak fel a szertartás alatt. Görög neve – pszalmódia.

Gyertyák

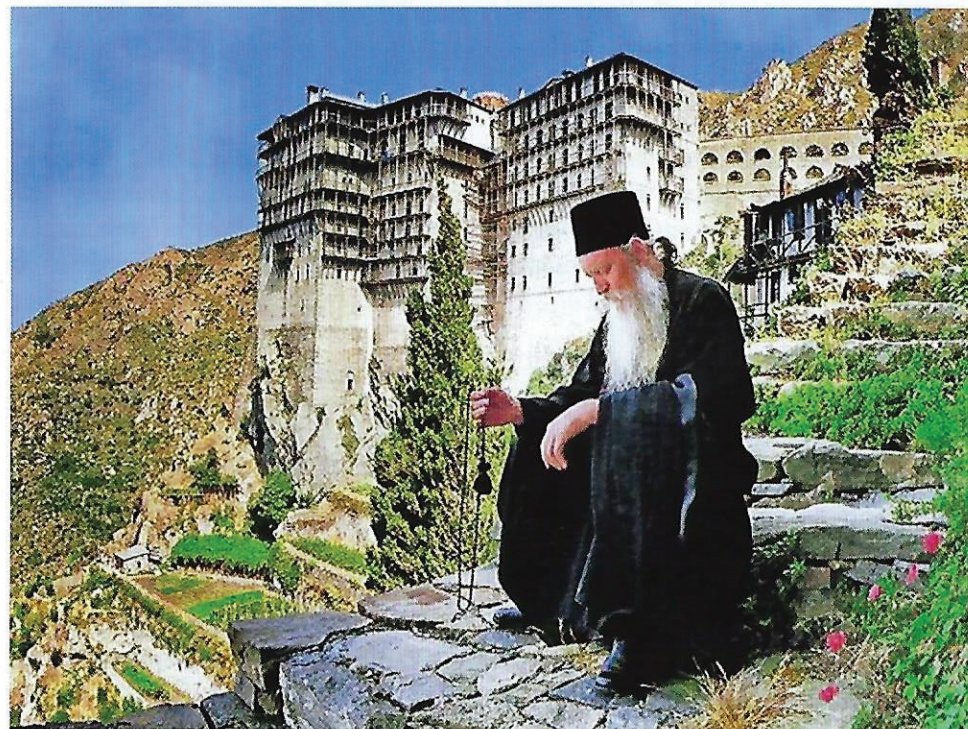
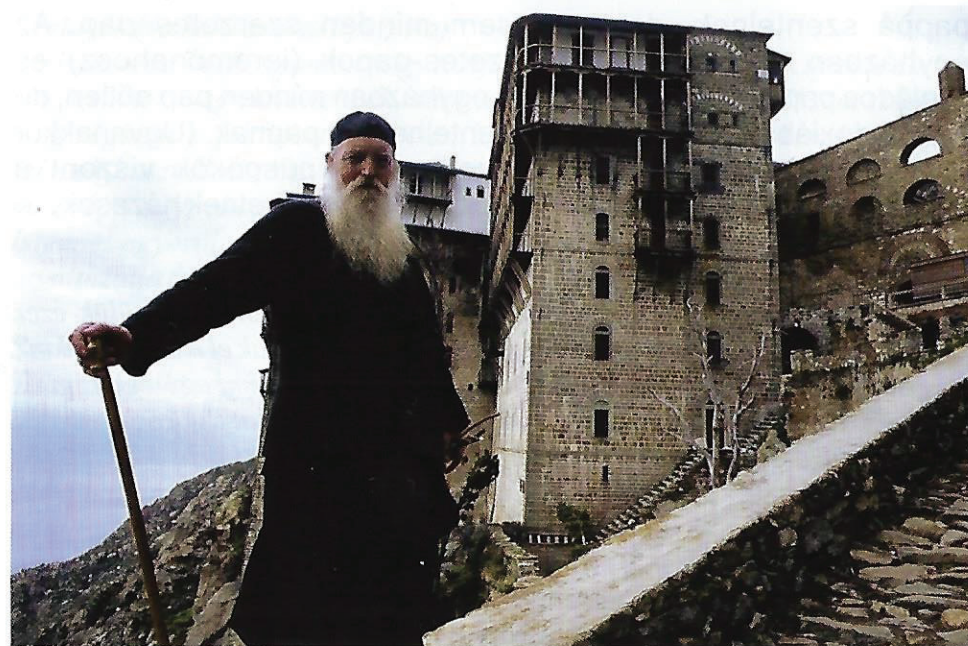
Régi szokás gyertyát gyújtani a templomba való belépéskor. A fény a lelki világosság, az ima jelképe. Sokan olyanokért gyújtanak gyertyát, akik nem lehetnek épp ott a templomban: a szeretteikért vagy elhunyt rokonaikért.

Keresztvetés

Amikor egy ortodox hívő a templomba lép, keresztet vet: mozdulata – ellentétben a katolikus szokással – a bal vállon végződik. A keresztvetés három ujjal történik, amely a Szentháromságra utal.

KIK A SZERZETESEK?

Nem mindenki pap, aki fekete csuhát (ράσον-rászon) és fejfedőt (καλιμάφχι-kalimáfhi) visel. Ugyanezt hordják a férfi szerzetesek is. A szerzetes (μοναχός-monahós) olyasvalaki, aki megfogadta, hogy életével az Istent és embertársait szolgálja, és nekik szenteli minden idejét. Az ortodoxiában (a katolikus egyháztól eltérően) nincsenek különféle szerzetesrendek. A szerzetesek közt is vannak, akiket

pappá szentelnek, de korántsem minden szerzetes pap. Az egyházban tehát vannak szerzetes-papok (ieromónahosz) és családos papok. A római katolikus egyházban minden pap nőtlen, de az ortodoxiában nős embert felszentelhetnek papnak. (Ugyanakkor felszentelt pap már nem házasodhat!) A püspökök viszont a szerzetespapok közül kerülnek ki: ők azért nem lehetnek házasok.

Monostorok.

Görögországban számtalan monostor található, jó néhány közülük ezer évnél is régebbi. A görögök sokszor és szívesen látogatnak el monostorokba, hogy ott leróják tiszteletüket valamely szent ereklyéi vagy egy-egy régi és csodatévőként ismert ikon előtt: erre utal a „zarándoklat” görög szava is, amelynek jelentése: „hódolat”, „leborulás” (προσκύνημα-proszkínima).

Az Áthosz-hegy

Az ortodox keresztény világ talán leghíresebb monostorai az Áthosz-hegyen találhatók, a Halkidiki-félszigeten, melyet a görögök csak „Szent Hegyként” (το Άγιον Όρος - to Ájion Órosz) emlegetnek. Ezen húsz nagy monostor található, valamint számtalan kisebb „szerzetesi falu” (szkíti) és magányos remete-lak (kellion). Több mint ezer éve csak férfi szerzetesek élnek itt, nők nem léphetnek a félsziget területére.

Komboloi-komvoszhíni

Nem csak a szerzeteseknél, de sok világi kereszténynél is láthatunk hosszabb-rövidebb imafüzérek, amelyek általában csomózott zsinagból készülnek. A kisebbek, 30 szemből állók a csuklón is hordhatók. Ezek utódai a görög férfiak által előszeretettel pörgetett komboloi. A szemek arra szolgálnak, hogy segítségükkel számolni lehet a rövid, sokszor ismételt imákat.

A SZENTEK

Görögország tele van a szentek emlékhelyeivel: a kikötőkben Szent Miklós kápolnái állnak, a hegycsúcsokon általában Szent Illésé. Számtalan falut is elneveztek róluk, például Szt. Györgyről vagy Szt. Demeterről. De kik is ők? Az ortodox hagyomány szerint a szentek nem egyszerűen „jó”, tisztességes, különösen kedves emberek voltak – ilyenekből azért mindig akad jó néhány.

Ereklyék (τα λείψανα-ta lípszana)

Az ősi keresztény hagyomány úgy tartja, a szentek földi haláluk után is élnek, sőt, ha lehet, még elevenebbek, mint voltak életükben: az égből sem szűnnek meg segíteni a földieket. Gyakran látjuk, hogy a ortodox keresztények a szentek használati tárgyait vagy testi maradványait is tisztelettel közelítik meg, épp úgy, ahogy az ikonokat: ennek az az oka, hogy úgy tartják, az Istennel egyesült élet nem hagyja érintetlenül a testet sem, azt is felemeli átváltoztatja (ahogy azt láttuk a tűzbe tartott vas példáján).

Szent Demeter

Thesszaloniki védőszentjének is tartják. Ünnepe napja október 26-án van, az azt megelőző héten az egész városban erre készülnek. A pannóniai Sirmium városából származott, és valamikor a 4. század legelején szenvedett vértanúhalált. A beloianniszi templom egyik védőszentje is, ahol szintén találhatók ereklyék.

Szent Miklós

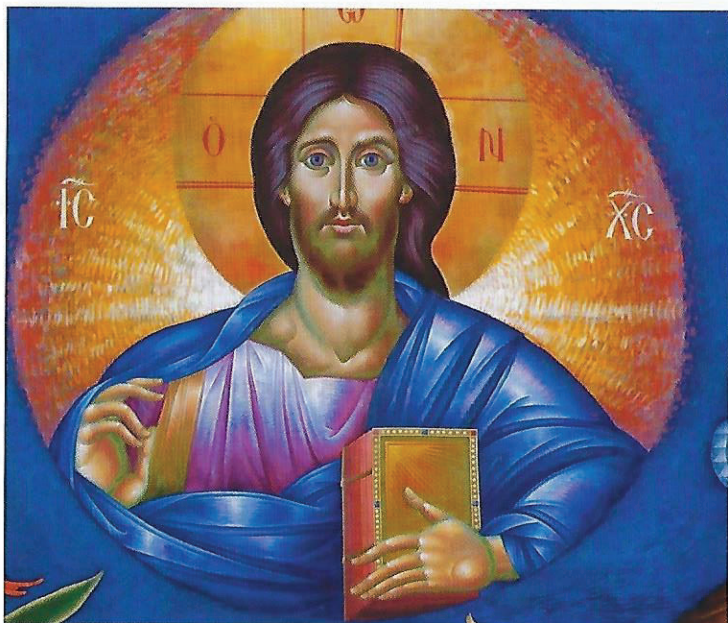
A kisázsiai Myra városának püspöke volt a 4. század első felében: jótékonyságának emléke nyomán keletkezett az ajándékosztó Mikulás hagyománya. Görögországban a tengerjárók oltalmazójaként is tisztelik, mert imáival képes volt lecsendesíteni a viharos tengert.

Szent Szófia

Sok görög nőt és leányt hívnak Szofiá-nak: a név utalhat Isten bölcsességére (ezt jelenti a szó), de arra a 2. századi mártírra is, akit az ikonokon három kislányával együtt szoktak ábrázolni. A kislányok neve egy-egy erény: Hit (Πίστη), Remény (Ελπίδα) és Szeretet (Αγάπη) volt.

Szent Porfiriosz

1991. december 2-án hunyt el az egyik „legújabb” görög szent, Porfiriosz atya. Bár az Áthosz-hegyen lett szerzetes, hosszú ideig Athénben, az Omonia-térhez közel eső egyik kórház papja volt. Azt mondogatta: „Leld örömöd mindenben, ami körülvesz. Mind Istenről tanít és Istenhez vezet. (...) Használjátok ki a szép pillanatok. A szép pillanatok imádságra hangolják a lelket, finommá teszik, szívessé, költőivé. Keljeteek föl reggel, hogy lássátok a kelő napot királyi bíborban kiemelkedni a tengerből. Ha éltiragadtatással tölt el benneteket egy szép hely, egy kicsiny kápolna, akármilyen szépség, ne ragadjatok le annál, lépjeteek túl rajta, és dicsőítsetek minden szépséget, hogy megéljétek az egyetlen Szépet. Szent minden: a tenger is, a nap is, az étel is. Mindnek örüljeteek!”

AZ ORTODOX EGYHÁZ MAGYARORSZÁGON

Az ókorban öt nagy patriarchátus létezett, öt korabeli nagyvárosban: Rómában, Konstantinápolyban, Jeruzsálemben, Antiochiában és Alexandriában. Ezek közül a Bizánci Birodalom fővárosa egészen 1453-ig Konstantinápoly volt, így a Magyar Királyság is ezzel az egyházi központtal került kapcsolatba. Az árpád-kori Magyarországon jelentős volt a bizánci befolyás: Szent István édesanyját, Saroltát például az a Szent Hierotheosz püspök keresztelte, aki egyenest Konstantinápolyból érkezett ide 950 táján, és számos monostort és templomot alapított az ország délkeleti felében. A magyar királyok későbbiekben is sokszor törekedtek a jó diplomáciai kapcsolatokra. Szent László király lánya, Piroska például Eiréné néven II. Komnénosz János császár hitvese lett, halála előtt pedig szerzetes; őt is szentként tiszteli az egyház.

Bizánc bukása után, főleg a 18-19. században sok görög és szerb kereskedő utazott át és telepedett le Magyarországon a Duna és a Tisza mentén. A letelepedők kereskedői egyleteket, ún. „kompániákat” hoztak létre, és egyik első dolguk volt iskolát és templomot alapítani, amelyek egy része még ma is áll, pl. Pesten, Kecskeméten, Szentesen, Miskolcon.

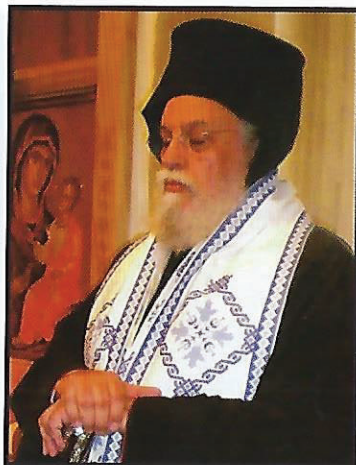
Kik a görögkatolikusok?

A görögkatolikus egyház olyan területeken található, ahol valaha ortodox népesség élt katolikus többségű államok területén. A görögkatolikusok egyházszervezetileg egyesültek Rómával, de keleti liturgiájukat megtartották. Ők tehát a katolikus egyházhoz tartoznak, szemben az ortodoxokkal (akiket „görögkeleti” vagy „pravoszláv” néven is szokás emlegetni).

Magyarországon jelenleg öt ortodox egyház van jelen: a görög (vagyis a Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus), a szerb, a román, a bolgár és az orosz. Ezek közül a Konstantinápolyi és a Moszkvai patriarchátus templomaiban magyarul is végzik a szertartásokat.²¹

Mihail metropolita emlékezete

Mihail Szaikosz ausztriai metropolita és magyarországi exarcha 1946. november 22-én született Athénban. Gimnáziumi tanulmányai után bécsi rokonaihoz költözött, ahol 1965-ben az ausztriai ortodox egyházmegye titkára lett. Tanulmányait 1979 októberétől 1983 júniusáig a Thesszaloniki Egyetem teológiai karán folytatta, a Bécsi Egyetemen pedig bölcsészetet, filozófiát és egyházjogot tanult. Chrisostomos bécsi metropolita 1977. november 21-én diakónussá, a következő napon pedig pappá szentelte: a püspök nyugállományba vonulása után, 1991. november 5-én Mihailt egyhangúlag Ausztria metropolitájává, Magyarország és Közép-Európa exarchájává választották. E minőségében kezdte el az ausztriai egyházközségek és a magyarországi exarchátus újjászervezését. Életének 65. évében, 2011. október 18-án Bécsben hunyt el. Utóda és munkájának méltó folytatója Arszeniosz Kardamákisz metropolita, Magyarország jelenlegi kormányzó főpapja.

Χριστός ανέστη!
Krisztus feltámadt!
Αληθώς ανέστη!
Valóban feltámadt!

Χριστός Ανέστη εκ νεκρών, θανάτω θάνατον πατήσαςκαι τοις εν
τοις μνήμασιν, ζωήν χαρισάμενος!

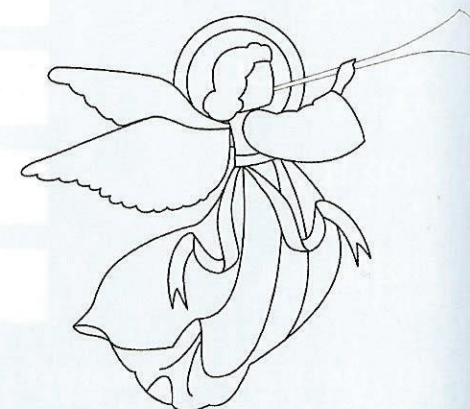
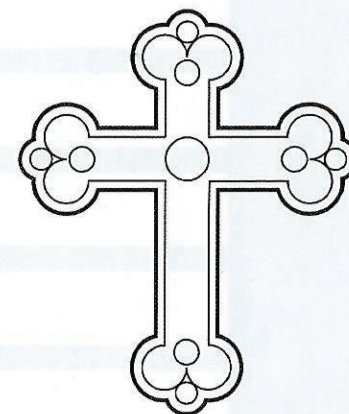
Krisztus feltámadt halottaiból
halállal eltiporván a halált,
és a sírban lévőeknek
életet ajándékozván!

A nemzeti himnusz mellett a görögség „második”, mindenki által
ismert és énekelt himnusza egy Istenszülőhöz írt dicsőítő ének:

Τη Υπερμάχῳ Στρατηγῷ τα
νικητήρια, Ως λυτρωθεῖσα των
δαινῶν
ευχαριστήρια, Αναγράφω σοι ἡ
Πόλις σου, Θεοτόκε. Ἀλλ' ὡς
ἔχουσα το κράτος
ἀπροσμάχητον, Ἐκ παντοίων με
κινδύνων ἐλευθέρωσον. Ἴνα
κράζω σοι, Χαίρε, Νύμφη
Ἀνύμφευτε.

Védelmező Hadvezérnőnk,
Istennek Szülője!
Megszabadulván a csapásoktól,
hálaadással jegyzik fel győzelmi
ünnepedet a Te szolgálaid. De mert
hatalmad megtörhetetlen,
szabadíts meg minket minden
veszélytől, hadd énekeljük
Néked: Örvendezz, érintetlen
Mennyasszony!

SZÍNEZÉSSSEL ÉLETREKELTHETED!

ÍRD LE GÖRÖGÜL!

ΕΚΚΛΗΣΙΑ
EKLISIA

ΠΝΕΥΜΑ
PNEVMA

ΠΑΠΑΣ
PAPAS

ΔΙΑΚΟΝΟΣ
DIAKONOS

ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ
MONASTIRI

ΠΑΣΧΑ
PASHA

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
HRISTOUJENA

ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ
THEOFANIA

ΒΑΦΤΙΣΗ
VAPTISI

ΣΤΑΥΡΟΣ
STAVROS

ΚΟΜΠΟΛΟΙ
KOMBOLOI

ΧΡΙΣΤΟΣ
HRISTOS

ΠΙΣΤΗ
PISTI

ΚΕΣΖÍTETTE: SPYROS KAPARELIS ÉS NACSINÁK GERGELY-2016

ISBN: 978-963-12-7547-6

NYOMÁS: ÉRDI RÓZSA NYOMDA